
14

RUM I TRANS- FORMATIONER

OMBYGNINGEN I NY CARLSBERGFONDET

Af
LARS DYBDAHL
MAG.ART., BIBLIOTEKS-
OG FORSKNINGSCHEF
DESIGNMUSEUM
DANMARK

I samarbejde med Elgaard Architecture og designfirmaet Salto & Sigsgaard har Ny Carlsbergfondet i 2018 afsluttet en total nyindretning af sit domicil i Bryggergården i Brølæggerstræde, hvor J.C. Jacobsen gjorde sine første forsøg med brygning af bayersk lagerøl, og som siden blev sønnen Carl Jacobsens fødehjem. En nutidig, differentieret tilgang til restaurering og ombygning har med rumlige transformationer åbnet op og skabt anderledes identitetsskabende forløb og sammenhænge i tre af kompleksets bygninger. Et nyt bibliotek er opstået, og arbejdsforholdene og rammerne for kunstværkerne er optimeret.

Med de aktuelle rumlige transformationer er det fjerde gang at Ny Carlsbergfondet griber afgørende ind i Bryggergårdens kompleks af syv huse fra de første år efter storbranden i 1795. Tre gange tidligere, siden midten af 1900-tallet, hvor Ny Carlsbergfondet fik fuld ret over samtlige syv bygninger i Bryggergården, har fondet gennemført omfattende forandringer uden at gårdmiljøet som helhed har mistet sin gammelkøbenhavnse aura og borgerlige, nyklassicistiske fremtoning. Alle projekterne gjaldt som eksemplariske i deres samtid. I 1949-1951, med Viggo Sten Møller som arkitekt, blev to af husene i det indre omdannet til ét og lejlighederne moderniseret. Og i 1960'erne gennemførte fondet i samarbejde med Nationalmuseet en restaurering af forhuset, hvilket indebar en afdækning og tilbageførende istandsættelse af dets unikke indre dekoration fra "Guldalderen". Den mest vidtgående omdannelse – den som den nye transformation nu har gjort sine indgreb i – fulgte i 1970'erne da Vilhelm

At fremtræde mere åbent og i øjenhøjde med det kunstneriske og forskningsmæssige felt omkring fondet har tilsvarende været et vigtigt mål for nyindretningen af domicilet – det skulle være "et sted en kunstner synes om at komme ..."

Kaare Klints møbler har siden 1930'erne præget Ny Carlsbergfondets interiører. Hans topersonerssofa, der er tegnet til fondet, er inkluderet i nyindretningen af møderummet på 5.sal, men Salto & Sigsgaards stole og det store bord i oregon pine har erstattet det tidligere møblement af Kaare Klint. Stolens todelte skal på stålstellet er formspændt i finer af oregon pine med krumninger der kun har kunnet ladet sig gøre med den mest avancerede teknologi. Indlagte stabiliseringsstænger i rundstål sikrer den lange bordplades varige planhed. Møblerne er fremstillet af Onecollection.

Transit, opbevaring og display har været de tre felter i Salto & Sigsgaards indretningsopgave. På hver etage er der sektioner af 3D tavler med grå linoleumsplader og kantlister i oregon pine, opsat på en af elevatorblokkens vægge som her på 3. sal. Tunge hvide sokler er passé, for de tre størrelser af podier er simple krydskonstruktion i plader af MDF, lakeret i den samme grå tone som toppens plade af linoleum. I det mindre bibliotek bagest er Cuba-mahogni fra det tidligere bibliotek genbrugt til nye reolkasser. Et bogskab af Kaare Klint lever videre i en ny placering.

Wohlert med en kombination af historisk-pietetsfuld tilgang og moderniserende indgreb skabte nye daglige arbejdsrammer for Ny Carlsbergfondet da det flyttede fra Glyptoteket og ind i Bryggergården med det store pakhus.

De nye transformationer – en korrigerende "videreskrivning" med strategiske mål

De nye radikalt indgribende forandringer i fondets domicil kan karakteriseres som en kritisk "videreskrivning" på Vilhelm Wohlerts ombygning. Både det store pakhus, sidehuset og forhuset ud mod Brolæggerstræde har været i fokus. Ud fra kravspecifikationer er der både blevet fjernet, genbrugt, indført og tilføjet med henblik på lettelse af praktiske funktioner og med et bevidst mål af ny betydnings-tilskrivning: Eliminering af tungtvejende akademisk repræsentationsstil, højtidelighed og fortidsreferencer er her iøjnefaldende. Som transitsted for den indkøbte kunst har Ny Carlsbergfondet i årevis lidt under pladsmangel, og optimeringen af display- og magasinforholdene har derfor fået høj prioritet ligesom de flere og forbedrede arbejdspladser til administration og projektførelse har været

tiltrængt. Overordnet skal ombygningen også styrke den interne kommunikation og de rumlige og konceptuelle platforme for vækst og fornyelse i fondets kulturelle projekt med et nutidigt svar på Carl Jacobsens vision om at berige det bredest mulige publikum med kunstneriske oplevelser. At fremtræde mere åbent og i øjenhøjde med det kunstneriske og forskningsmæssige felt har tilsvarende været et vigtigt mål for nyindretningen af domicilet – det skulle være "et sted en kunstner synes om at komme ...".

Et sammenbindende potentiale "mellem væggene"

Både i det arkitektoniske hovedgreb og i designelementerne er der derfor lagt stærk vægt på at binde etagerne i det store pakhus mere sammen og se de rumlige potentialer "mellem væggene".

Dette er blandt andet opnået ved at frigøre ydervæggene fra lette vægge ligesom alt møblement klart er blevet adskilt fra bygningsstrukturen. Tilsvarende er både den cylindriske trappeskakt med vindeltrappen og den firkantede elevatorblok – de to ryg søjler som Vilhelm Wohlert førte ind i pak-

huset - blevet friholdt med henblik på at tydeliggøre deres konstruktive og funktionelle betydning. Samtidig er der også gennemført en modifikation af Wohlert ved at efterstræbe en rumlig "restauration" der genintroducerer de større rumlige helheder som kendetegnede det store pakhuis i ældre tid. Anderledes end Vilhelm Wohlerts modernistisk styrede greb har Elgaard Architecture i deres anderledes pragmatisk prægede restaureringstilgang mere taget stilling fra etage til etage. Hvad der blev formuleret i forprojektet i april 2016, er i høj grad virkeliggjort gennem hovedgrebet: Pakhusets oprindelige planstruktur, de bærende bygningsdele, de gennemlyste rum og dermed aflæseligheden i bygningen træder væsentligt bedre frem. Denne understøttelse af pakhusets karakter går igen i arbejdet med de øvrige involverede bygninger, sidebygningens og forhusets 5. sal. Og den gedigne enkelhed i det historiske materialespor, der tegnes af træ, glas og metal, står fastholdt i de nye tilføjelser, der

bevidst taler og genbruger gennem samme materialer.

Kælderetagens værksteds- og transportfaciliteter har fået et markant kvalitetsløft, og overfladerne på 1. og 2. sal er alle blevet udbedret og malet ligesom de øvrige etager. Sammen med en generel ajourføring af de tekniske faciliteter har det gearret den bygningsmæssige ramme til at imødekomme behovene for forandringer. Nye glasdøre erstatter de glatte, hvidmalede døre for at sikre en bedre kommunikation mellem rummene. Et greb hvor der "skrives" videre på den modernistiske transparens, som Wohlert anslog med helglasdøren til forhallen og vindeltrappens buede glasdøre på hver etage. Ved at nedlægge både det tidligere bibliotek på 3. etage, to bestyrelseskontorer og den signifikante, organisk buede væg fremstår etagen nu som et lyst storrumskontor med nye arbejdsstationer. En glasdør giver indblik til det rum i sidehuset der nu er et mindre bibliotek, hvor nye bogkasser af Salto & Sigs-

I formandskontoret på 4. sal i sidehuset forener nyindretningen tre generationer af møbler i Ny Carlsbergfondet. Kaare Klints stole er fra tiden hvor fondet var på Ny Carlsberg Glyptotek, mødebordet, der er designet af Henning Jensen og Torben Valeur, indgår i det inventar der blev valgt ved Vilhelm Wohlerts ombygning i begyndelsen af 1970'erne og fondets indflytning i Bryggergården. De nye, kvadratiske modulerede reoler i oregon pine er Salto & Sigsgaards design ligesom den skinneagtige liste til udstilling af indkøbte værker.

Tre dobbeltreoler og en enkelt reol, alle i oregon pine, danner det nye biblioteksrum på 5. sal under taget i sidehuset. Det lyse træs retlinede årer følger og betoner diskret regulariteten i reolernes gridsystem. Både på hylderne under- og overside er indlagt en linoleumsplade i samme grå som i deres andre opbevarings- og displayenheder. Reolernes rammer, der hver rummer ti hyldeetager, spidser til opefter. Før afklaringen af designet og den konkrete opbygning og indplacering i rummet måtte Salto & Sigsgaard foretage en nøjagtig opmåling af alle skævhederne på det gamle loft.

gaard genbruger Cuba-mahognien fra det gamle biblioteks reoler. De rumlige forandringer på 4. salen begrænser sig til fjernelse af et par mindre skillevægge, men både på denne etage og 3. salen er akustikken blevet opgraderet med lydabsorberende akustiklofter.

Omdannelserne har givet hele 5. sals-niveauet en ny kontinuitet på tværs af de tre bygninger. En lydabsorberende skillevæg med et glasparti foroven mellem to af hanebåndene definerer møderummet mere præcist samtidig med at den mimer den nu nedtagne, tidligere væg med skydedør ind til frokoststuen og køkkenet. Hermed åbnes indbydende mod sidehusets store loftrum, hvor Elgaard Architecture har sat rammen for det nye store bibliotek ved at blotlægge væggene i bindingsværk og eksponere tagkonstruktionen. Denne synliggørelse af de bærende bjælker, og deres hvidmalede skandering af de ligeledes hvide rum, giver samhørighed på langs af etagen: fra det højloftede møderum i pakhuset til de nye, ensartede kontorer til bestyrelsesmedlemmerne ud mod Brolæggerstræde som nu er opstået under taget i forhuset efter et omfattende ombygningsarbejde med blandt andet forstærkning af gulvet og flytning og genbrug af en historisk bræddeskillevæg.

Ud af den andægtige indramning – Salto & Sigsgaards møbleringselementer

Kasper Salto og Thomas Sigsgaards bidrag står langt fra enhver museumsagtig ”andægtig indramning”. De har udviklet seks møbelelementer til primært magasiner og udstilling af kunstværkerne, og til facilitering af arbejds- og mødeprocesserne. Alt er realiseret på et ensartet, identitetsgivende niveau: de nye biblioteker og et mødebord samt 3D tavler, gallerilister, podier og opbevaringsenheder til malerierne. Et af designerduos greb er det gennemgående valg hvor de kombinerer den lyse, lødige oregon pine med linoleum i en grå tone med dybde. Ikke mindst med disse signaturelementer, der også går i spil med modultænkning, fremstår Salto & Sigsgaards design til fondet som en letforståelig, uhøjtidelig og funktionel helhed med en klar visuel identitet.

Sammen med det nye lange mødebord, der er stavlimet i netop massiv oregon pine, er det designernes nye Conference Chair til Finn Juhls Formynderskabsrådssal i FN’s hovedkvarter, som i ti eksemplarer erstatter det tidligere møblement af Kaare Klint i det højloftede møderum på 5. sal. Blot med den forskel at den organisk vitale stols to lamine-rede og polstrede skaller her ikke står formspændt i egetræsfiner, men i oregon pine. Det nye inventar til kunstværkerne forener sikker opbevaring med

forbedrede og ukonventionelle udstillingsmuligheder. Da Salto & Sigsgaards enkle lister i oregon pine er tænkt til en stående udstilling af værkerne op ad de overalt hvidmalede vægge, sidder de langt nede på væggene i passende højder til både store og mindre værker. I samklang med det overgribende oregon pine-koncept bidrager listerne og et forløb af tavlesektioner op gennem hele pakhuset til at skabe en ny oplevelse af kontinuitet mellem etagerne. Tavlesektionerne får karakter af en interimistisk udstillingsvæg der med sine skiftende opsætninger af værker betoner deres materialitet og skærper bevidstheden om deres kun midlertidige ophold i domicilet. De nye krydskonstruerede, lette grå podier til skulpturer underbygger denne forståelse.

Den overordnede designidentitets kombination af grå linoleum, systemorientering og stigeagtige konstruktioner i oregon pine anslås allerede på pakhusets 1. etage og tegner helt den mere lavloftede 2. etage. Begge rum defineres nu af tre forskellige, store og åbne opbevaringsenheder i form af modulbestemte stige konstruktioner opdelt med skillerum til malerier eller med reolhylder til sammenrullede billedtæpper. Funktionalitet forbindes her med visuel lethed og monumental nærvær. Udfoldelsen af designidentiteten når en særlig intensitet på sidehusets 5. sal, hvor den nye bibliotekszone er blevet placeret under taget. Dettets høje, spidse rejsting artikulerer det rumlige særpræg som Elgaard Architecture har fremkaldt, og som Salto & Sigsgaard har udnyttet til skabelsen af et originalt biblioteksdesign. Et betydeligt design der er stedspecifikt, og som med sit forløb af reolenheder med ti aftrappede hyldeetager og ’skotter’ med specialdesignede stiger skaber en boglig, tæt atmosfære i pagt med de historiske studerekamre og den højloftede europæiske bibliotekstradition. Det nye bibliotek giver rum for et gearskifte fra det pulserende hus over i det langstrakte, passageagtige rum og muligheden for at nå en tilstand af fordybelse mellem reolerne eller i de to områder som forløbet munder ud i: pausestedet i hjørnet mellem sidehuset og forhuset og derefter de nye kontorer ud mod Brolæggerstræde. Under forhusets tag træder også de i karakter med deres aftrappede reol konstruktioner.

I et bevaringshistorisk perspektiv

I takt med at bykerne og deres potentialer gennem forskelligartede omdannelser og funktionsforandringer har vundet en ny aktualitet med den postindustrielle byudvikling, har det i bevarings- og restaureringsfeltet givet fremdrift for en mere pragmatisk, men ikke mindre seriøs vinkel på restaurerings- og ombygningsprojekter. Det er en tilgang der i høj grad spejler en glidning i det traditionelle,

Pakhusets oprindelige planstruktur, de bærende bygningsdele, de gennemlyste rum og dermed aflæseligheden i bygningen træder væsentligt bedre frem.

autenticitetssøgende restaureringsbegreb. I systematik og metode lever denne vinkling af opgaven op til kravene om bygningsundersøgelser, historisk viden og dokumentation, og ud fra et facetteret helhedssyn beriger den samtidig med nye kulturelle værdier og arbejder både nøjsomt og kreativt med de overleverede bygningsmasser inden for strategiske mål - ligesom det med historien og tiden som livfuld dimension demonstreres i det projekt, som Ny Carlsbergfondet har gennemført sammen med Elgaard Architecture og Salto & Sigsgaard.

“

Ikke mindst med disse signaturelementer, der også går i spil med modultænkning, fremstår Salto & Sigsgaards design til Fondet som en letforståelig, uhøjtidelig og funktionel helhed med en klar visuel identitet.

”